

Tuija Modinos

BSB:n elämää suuremmat fanit – pojat?

*Everytime we're down
you can make it right
and that makes you
larger than life...*

Näin laulaa *Larger than life* -kappaleensa kertosaakeessa yksi 1990-luvun lopun kuuluisimmista ja suosituimmista poikabändeistä, Backstreet Boys (BSB). Tuottaja Lou Pearlmanin vuonna 1992 Yhdysvalloissa perustama BSB esitti ensi alkuun muiden kappaleita, mutta siirtyi pikkuhiljaa oman poppia ja rhythm&blues-vaikutteita yhdistelevän musiikin esittämiseen. Suuren yleisön tietoisuuteen BSB nousi vuonna 1996 albumillaan *Backstreet Boys*. Yhdessä seuraavana vuonna ilmestyneen *Backstreet Back* albumin kanssa poikien maailmanlaajuinen levymyynti oli vuoteen 1999 mennessä noussut 25 miljoonaan ja BSB oli rikkonut sekä kulta- että platinallevyn rajan jo 35 maassa. Poikabändien Beatlesiksi tituleerattu BSB julkaisi kolmannen albuminsa toukokuussa 1999, ja sen myynti kohosi jo ensimmäisen viikon aikana 1,1 miljoonaan. BSB markkinoi tätä historian nopeimmin myynyttä levyään näyttävällä maailmanlaajuisella *Millennium*-kiertueella, jonka aikana pojat esiintyivät myös Helsingissä (2.8.99 ja 3.8.99). Yllä siteerattu, faneille omistettu *Larger than life* on lohkaistu vuonna 1999 julkaistulta *Millennium*-albumilta, ja se kuului BSB:n Helsingissäkin suuren yleisömäärän keränneen kiertuekonsertin hitteihin.

Kiertuetta mainostettiin Suomessa näyttävästi jo hyvissä ajoin, ja konserttien aikoihin niin päivänlehdet, radio, television uutislähetykset kuin nuorille suunnatut makasiiniohjelmat, kuten *Jyrki* ja *Iines* noteerasivat bändin saapumisen ja fanien määrän. Suomen Akatemian rahoittamaa *Murrostuva suomalainen mediakulttuuri: tekijän, tekstin ja nuoren kohtaamisia* -projektiamme varten keräsinkin talteen BSB:n Helsingin konserttia käsittelevää audiovisuaalista ja lehtimateriaalia.¹ Lisäksi pääsin

harrastamaan osallistuvaa havainnointia, sillä vein 3.9.99 konserttiin erään yhtyettä tuolloin fanaattisesti palvoneen 11-vuotiaan nuoren.

Pyrin hahmottelemaan BSB-faniuden diskursiivista rakentumista käyttäen aineistonani yhtyeen Helsingin konserttia, siellä tekemiäni havainnoita sekä konsertin uutisointia niin lehdissä kuin televisiossa. Koska kyseessä on popmusiikkia esittävä poikabändi, on odotettavissa, että yleisö määrittyy ”kirkuviksi teinitytöiksi” (ks. esim. Frith 1988: 234–235; Cohen 1997: 17). Omalta aineistoltani kysynkin, miten fanius edellä kuvailussa kontekstissa määrittyy? Missä – jos missään – on BSB:n musiikkia kuuntelevan pojan paikka tässä diskursiivisessa universumissa? Lähdän liikkeelle faniuden määritelmistä sekä faniuden ja sukupuolen välisistä kytköksistä, ennen kuin siirryn oman aineistoni esittelyyn ja sen pohdintaan.

Arveluttava fanius

Fanit esitetään julkisuudessa yleensä epäedullisessa valossa. Fanius on jotenkin epäilyttävää, vahingollista, jopa ympäröivälle yhteisölle vaarallista ja leimaavaa; se määrittyy negatiivisten stereotyyppien ja poikkeavuuden kautta (Jensen 1992: 9–13). Faniuteen liittyvillä stereotyyppioilla ja negatiivisilla määreillä on juurensa massakulttuuriteorioissa ja niiden arvohierarkioissa. Theodor Adornon massakulttuuriteoriassa populaarimusiikin ystävät määrittäytyivät kulttuurituotteita ajatuksitta kuluttavaksi, taantuneeksi, pakkomieltä noudattavaksi, vieraantuneeksi ja manipuloidavissa olevaksi massaksi (Adorno 1998: 309–314; Grossberg 1995: 35–36). Tämä näkemys yleisöstä passiivisena vastaanottajana on luettavissa myös myöhemmistä alakulttuuriteoriaan ja -tutkimustraditioon nojaavista kirjoituksista, joissa fanit jaetaan suureen, passiiviseen kuluttajamassaan ja pieniin, aktiivisiin erityisryhmiin, joiden jäsenet oman tietäitonsä avulla pystyvät erottelemaan populaarikulttuurin autenttiset tuotteet kaupallisesta massatuotannosta (Grossberg 1995: 36; Negus 1996: 26).

Adornon 1940-luvulla esitettyjen synkeiden visioiden jälkeen populaarimusiikkia ja sen ystäviä on vuosien varrella lähestytty myös hieman toisenlaisista näkökulmista ja lähtökohdista, jotka luonnollisesti ovat olleet sidoksissa kulloisenkin ajankohdan vallitseviin tutkimustraditioihin ja -paradigmoihin. Vastaanottajien ja kuluttajien roolia kulttuuristen merkitysten aktiivisina tuottajina korostavan yleisötutkimuksen määrä on lisääntynyt 1980-luvulta lähtien, ja sen vanavedessä yleistynyt etnografinen yleisötutkimus on kiinnittänyt aikaisempaa enemmän huomiota kuluttamisen ja katsomisen konteksteihin. Myös kiinnostus faniuteen on lisääntynyt, erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana.

1990-luvulla faniuden uudelleenmäärittelyyn osallistuivat merkittävällä tavalla Lisa A. Lewis (1992), jonka toimittaman artikkelikokoelman tekstit tarkastelivat faniutta kulttuurisena ilmiönä, sekä Henry Jenkins (1992), joka pureutui aiheeseen analy-

soimalla *Star Trek* -faneja kulttuuristen merkitysten tuottajina (ks. myös Hirsjärvi 2003). Populaarimusiikintutkimuksen puolella faniuden uudelleenmäärittelyyn osallistui mm. Lawrence Grossberg (1995), joka kartoitti populaarikulttuurin hallitsevia kokemistapoja, erityisesti affektiivista kokemista, rockfaniuden olennaisena elementtinä.

Grossbergin mukaan fanien panostukset tiettyihin teksteihin ja käytäntöihin tarjoavat heille strategioita, jotka mahdollistavat elämönhallinnan. Esimerkiksi rockia kuuntelevilla nuorilla fanisuhde on mahdollinen toimintakykyisyyden lähde; ”panostaessaan merkitysten, mielihyvien ja identiteetin uusiin muotoihin” nuoret voivat taistella ”tuskan, pessimismin, frustraation, vieraantumisen, pelon ja ikävystymisen muotoja vastaan”. (Grossberg 1995: 50–51.) Myös Jenkins (1992: 51) korostaa mediatekstien yleisöjen aktiivisuutta. Hänen mukaansa fanit käyttävät tekstejä niin, ettei niistä etsitä tekijän niihin koodaamia merkityksiä, vaan lainattu materiaali työestetään osaksi oman elämän kontekstia. Fanit eivät siis ole populaarikulttuurin passiivista yleisöä, vaan aktiivisia osallistujia tekstien merkitysten rakentamisessa ja kierrätyksessä. Faniuteen liittykin yhtä aikaa tunneläheisyys ja kriittinen etäisyys sekä omat tulkinalliset käytäntönsä; aivan tavallinenkin teksti voi valtaistaa fanit (Jenkins 1992: 277–278, 284).

Fanius saa lisää ulottuvuuksia, kun sitä tarkastellaan sukupuolen näkökulmasta, sillä kulttuuriset, erilaisia käytänteitä ohjaavat käsitykset faniudesta ovat voimakkaan sukupuolittuneita (ks. myös Fiske 1992: 30; Lähteenmaa 1992). Ympäröivä kulttuuri asettaa paineita, joiden vuoksi tyttöjen on huomattavasti helpompi asettua fanin kuin artistin asemaan, toteaa myös Mavis Bayton (1997: 40) kirjoittaessaan naisten vaikeuksista lähteä rockmuusikon uralle. Tällaisessa kulttuurisessa viitekehyksessä miehet soittavat ja naiset ihailevat (Lähteenmaa 1989: 22, 1992: 210; Knuutila 1994). Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että fanit todellisuudessa tai ylipäätään olisivat vain ja ainoastaan tyttöjä ja naisia (ks. Jensen 1992). Eri sukupuolta edustavien yksilöiden faniuteen liittyy kuitenkin erilaisia käsityksiä ja odotuksia. Jos kulttuurissamme kierrätettäviä stereotyyppioita on uskominen, niin siinä missä poikafanit idoleita ihannoidesaan marssivat musiikkiliikkeeseen kitaraa ostamaan, tyttöfanit keräilevät seinät täyteen ihailemiensa artistien julisteita (Bayton 1992: 40). Tai siinä missä humaltuneet, itsetuhoiset miehet ilmaisevat hallitsematonta maskuliinista intohimoaan erilaisissa urheilutapahtumissa, tuntevat epärationaaliset, nyhkyttävät, kirkuvat ja pyörtyilevät naiset eroottista mielihyvää nähdessään vilauksen idolistaan tai päästessään kosketamaan häntä (Jensen 1992: 15).

Valtajulkisuus (lehdet, radio, televisio, Internet) osallistuu faniuden tuottamiseen tekemällä siitä näkyvää ja tunnettua, tarjoamalla sen representaatioita ja arvottamalla erilaisia faniuksia (ks. Nikunen 2003: 118–123). Esimerkiksi Bruce Springsteen -fanius määrittyy valtajulkisuudessa yleensä hyväksyttäväksi ja asiaan kuuluvaksi (ks. esim. *Helsingin Sanomat* 17.6.03, s. B1 ja *Keskisuomalainen* 17.6.03, s. 3), eikä sen yhteydessä näytä olevan tarpeen korostaa fanin sukupuolta. Sen sijaan useimpien poi-

kabändien fanius, oli sitten kyseessä Take That tai N'Sync, määritty hieman kyseenalaiseksi ja fanien sukupuoli tuodaan korostetusti esiin, sillä teinipopin suosiminen on jotenkin vähemmän arvokasta, ”tyttöjen juttu” (ks. esim. Coates 2002: 237–251).

Suurin osa BSB-faneista on kiistatta nuoria tyttöjä, mutta joukkoon mahtuu myös eri ikäisiä ja eri sukupuolta edustavia faneja, joille – kuten bändin tyttöfaneillekaan – ei ole yhden tekevää se, millaista kuvaa BSB-faniudesta valtamedia rakentaa. Omasa aineistossani tarkastelen BSB-faniuden diskursiivista rakentumista erityisesti poikafanin näkökulmasta, sillä julkisuudessa faniuden sukupuolittaminen ja feminisointi tapahtuu usein naisten ja tyttöjen roolin korostamisen ja samanaikaisen poika- ja miesfanien sivuuttamisen kautta (ks. Coates 2002: 240; Nikunen 2003: 122).

14 000 teinityttöä ei voi olla väärässä!

Tutkimusta varten keräsin talteen seitsemän päivälehdien uutiset, mainokset ja ohjelmaselostet BSB:n Helsingin konserteista viikon ajalta (2.–6.8.99). Kaikkiaan lehtileikkeitä kertyi 19 kpl, joista suurin osa ilmestyi *Iltasanomissa* (6) tai *Iltalehdessä* (5), muutama *Helsingin Sanomissa* (3), *Keskisuomalaisessa* (2), *Savon Sanomissa* (2) ja *Aamulehdessä* (1). *Turun Sanomat* ei noteerannut konsertteja lainkaan. Leikkeistä kaksi oli *Helsingin Sanomien* mainoksia, neljä TV-sivujen ohjelmakuvauksia tai kuvatekstejä ja yksi *Iltasanomien* yleisönosaston kirjoitus. Lisäksi etenkin *Iltalehden* ja *Iltasanomien* nettisivuilla oli juttuja konserteista. *Helsingin Sanomien* juttu BSB:stä oli lyhykäinen kuvaus fanien tunnoista – vertailun vuoksi voisi mainita, että kesäkuussa 2003 konsertoineen Bruce Springsteenin *Helsingin Sanomat* noteerasi kahdella pitkällä artikkelilla.

Useimmissa konserttia käsitelleissä jutuissa fanit määrittyvät – odotusten mukaisesti – ennen kaikkea nuoriksi tytöiksi. Poikkeuksetta etenkin faneja käsittelevät kirjoitukset esittelevät vain nuoria tyttöjä, jotka lehtien sivuilla ”kertovat lähtevänsä bakkäreiden perässä Tukholmaan”, julistavat ”rakastavansa BSB:tä”, ovat ”kirkuneet kurkkunsa käheiksi” ja hehkuttavat, että konsertti on ollut ”koko elämän kohokohta”. Tällaisia sanakäänteitä käyttää mm. *Iltalehden* nettiversio (3.8.99) ”raapaistessaan teinihysterian syvintä olemusta”, mutta myös *Helsingin Sanomat* (4.8.99) kertoessaan fanien tuntemuksista ensimmäisen konsertti-illan jälkeen. Näiden tosifanien lisäksi jutuista löytyy myös asiallisemmin idoleihinsa suhtautuvia tyttöjä, kuten fanitapaamisen voittanut Pauliina, joka ”otti reissun hienona kokemuksena”; hän ”ei siis ole aito fani”, koska ei kirkuen lähde Tukholmaan poikien perässä (*Iltalehti* 4.8.99).

Tyypillistä itse konsertista kertoville kirjoituksille *Helsingin Sanomista Savon Sanomiin* ja *Aamulehdestä Iltalehteen* on siis se, että puhutaan yleisöstä faneina ja jos-sain vaiheessa – joko otsikossa tai sivulauseessa – nämä fanit määrittyvät eksplisiittisesti teinitytöiksi. Poikabändiä ihailevalle pojalle ei näistä kirjoituksista löydy paik-

kaa. Tosin konsertista raportoivien juttujen halkeamiin voivat kenties muutkin kuin ”hysterisinä kirkuvat teinitytöt” asettautua, etenkin silloin, kun kirjoituksen painopiste on bändin esiintymisessä; niin iäkkäämmät kuin toista sukupuoltakin edustavat lukijat voinevat allekirjoittaa sen, että BSB ”antoi kiistattoman näytön lauluidostaan fanitapaamisessa ex tempore a cappella esityksellään” ja että konserttiesiintyminen oli niin visuaalisesti kuin musiikillisestikin vakuuttava esitys (*Savon Sanomat* 5.8.99). Vain *Iltalehti* laajentaa fanin kuvaa julkaisemalla 5.8.99 Erkin kiitoksen ”ihanasta elämyksestä”, jonka hän sai kokea Hartwall Arenalla muiden Backstreet Boys -fanien kanssa. *Iltalehden* nettisivuilta (2.8.99) löytyy myös maininta siitä, että Areenan pihalla odottavan yleisön ”joukossa on jo poikiakin” ja että Nylon Beatin tehtävä BSB:n lämmittelijänä selittyy sillä, että he ovat ”paikalla yleisössä istuvia isejä varten”.

Jos siis *Millennium*-konsertista kertovat lehtileikkeet pitäisi tiivistää yhteen lauseeseen, niin ”14 000 teinityttöä ei voi olla väärässä!” kokoaa juttujen keskeisen sisällön melko kattavasti. Tällä otsikolla kierrätetyssä STT:n jutussa kirjoitetaan ”teinihysteriasta ikuisesti uusiutuvana luonnonvarana”. Juttu löytyy elokuun ensimmäisinä päivinä hieman muunneltuna versiona monien lehtien sivuilta, myös netistä. Vaikka jutussa raportoidaan ensimmäisen illan konsertin tapahtumat ja kiinnitetään huomiota poikien rautaiseen ammattitaitoon sekä konserttiin mahtavana spehtaakkelina, siinä myös suoraan sanakääntein rakennetaan kuvaa tästä poikabändistä ”siirappiviihteen jälkeläisenä”. Yleisö taas määrittyy otsikon lisäksi myös jutun sisällä ennen kaikkea nuoriksi tytöiksi. Jutun kirjoittaja tekeekin jyrkkää eroa BSB:n tarjoamaan miehen malliin toteamalla, että ”saattaa Pohjolan kasvatti hetken luulla nousseensa väärään junaan”, kun pojat omistavat yhden lauluista kaikille äideille.

Sanomalehtien ohella nuortenlehdet ovat merkittävä (ja nuorille itselleen varmaan tärkeämpikin) faniutta tuottava ja rakentava media. *Suosikki* on yksi luetuimmista nuortenlehdistä; myös mediakulttuuritutkimuksemme määrällinen aineisto kertoi lehden suosioista (Luukka 2001: 134; Modinos 2003: 146), joten sisällytin BSB-faniutta käsittelevään tutkimusaineistooni *Suosikin* syyskuun numeron. *Suosikki* huomioi BSB:n konsertin tyylilleen uskollisesti: juttu on otsikoitu ”Backstreet Boys Show: Hysteriaa, hypeä ja hikeä”, ja ingressin lyhyen tilannekatsauksen jälkeen ensimmäiset kaksi sivua käsittelevät poikien mahdollisia tyttöystäviä, olettaen lukijaksi siis asiasta kiinnostuneen teinitytön (*Suosikki* 9/99: 20–21). Lehden seuraavalla aukeamalla (22–23) BSB neuvoo tähdeksi haluavia kertomalla, että menestys vaatii paljon työtä (siis mahdolliset poikalukijatkin huomioidaan) ja raportoi bändin tulevaisuuden suunnitelmia. Aukeaman päättää kuitenkin fanipotretti esitellen neljä nuorta tyttöä, jotka määrittellään Suomen kovimmiksi BSB-faneiksi – heidän kerrotaan tehneen paljon töitä poikien Suomeen saamiseksi. Tytöt kertovat, että heidän suhteensa ”bäckäreihin” ei ole pelkkää ihastusta, vaan todellista rakkautta, minkä vuoksi heidän sosiaalinen elämänsä on enemmän tai vähemmän kuollutta, kun kaikki aika menee BSB:n perässä juoksemiseen.

Yleisvaikutelmaksi lehtikirjoittelusta jää varsin perinteinen kuva BSB-faniudesta. Joli Jensenin (1992) sanoja lainatakseni BSB-fanit määrittyvät suhteessa epärationaalisen, nyhkyttävän, kirkuvan ja pyörtyilevän fanin stereotyyppiaan ja usein myös kiinnittyvät siihen:

Helsingin keskusta saa nyt luvan totutella bäckäreiden aiheuttamaan hysteriaan, sillä vierailun ajan fanilauma päivystää bändin perässä. – – Hartwall Arenan kannattanee jo valmiiksi varautua paareihin ja patjoihin, sillä Backstreet Boysien pojat kaatavat maailmalla porukkaa kiivaammin kuin herätyskokousten saarnamiehet. Niin kävi ainakin Tanskassa, mistä teinitytöt hysteriaan villinneet popparipojat aloittivat Pohjoismaiden kiertämisensä viime viikon lopulla.

(Iltasanomat 2.8.99.)

Hartwall Arenan täyttäneet teinitytöt olivat ratketa liitoksistaan jo ennen kuin Backstreet Boys pääsi lavalle saakka. Ja mieletön oli desibelien määrä, kun pojat vartin odotuksen jälkeen ilmestyivät savun saattelemina kaukalon laidalle sijoitetusta luekusta. – – Kun tunnelmaa tiivistävät fanfaari, lavan reunassa räiskyvät liekit ja BSB-poikien tuiman viileät ilmeet, on suoranainen ihme, että paikalla olleet hysteeriset teinit eivät ole pyörtyneet jo siinä vaiheessa iltaa.

(www.iltalehti.fi/il/onil0308_jyBack.html)

Nuoren naisen on koettava teinihysteria edes kerran elämässään. Tyttöjoukossa tiivistyvässä hysteriaassa ei oikeastaan ole mitään järkeä, eikä sitä voi oikein selittääkään. On vain kiljuttava ja tunnettava kuin viimeistä ja ensimmäistä kertaa elämässään.

(www.iltalehti.fi/il/onil0308_jyBack2.html)

Ja todella, hienostohotellin terassin edusta on tiistaina mustanaan tyttöjä, joiden katse on suunnattu ikkunoihin ja ovelle. Välillä joku kirkuu ja muut rynnivät heti sinne. Näkikö joku jotain?

(Helsingin Sanomat 4.8.99.)

Analysoimieni lehtien (ja lehtien nettisivujen) fanidiskurssissa poikabändin fani, etenkin aito sellainen, on siis ennen kaikkea tyttö. Pojat, nuoret ja iäkkäämmät, mainitaan vain satunnaisesti. Vaikka lehdet ottavat valokiilansa nuoret tytöt, voivat lukijat toki halutessaan asettua lehtien fanidiskurssien halkeamiin – niihin paikkoihin, joissa sukupuolta ei määritellä, ja joissa yleisön asemesta fokuksessa on BSB esiintymiseneen.

Miltä tuntuu päästä tapaamaan idoliaan?

Sähköiset mediat – etenkin radio ja televisio – pyrkivät tuomaan nähtäväksemme ja kuultavaksemme kaikkein tuoreimman tiedon, mieluiten reaaliajassa. Suuren maailman tyyliin myös Helsingin konsertin alla halutaan välittää yleisölle se intensiteetti, jolla BSB:n ihailijat idolejaan odottavat. Tarkastellakseni faniuden rakentumisen

mahdollista erityisyyttä audiovisuaalisessa mediassa palaan Helsingin konserttia edeltäviin tunnelmiin *Jyrkin* ja *Iineksen* taltiointien sekä omien havaintojeni (muistiinpanojeni) avulla.

Saavumme Vantaalle (sukuloimaan) jo maanantaina, vaikka meillä on liput tiistai-illan konserttiin. Samalla kun puramme tavaroitamme, seuraamme televisiosta *Jyrkiä*, sillä se välittää konserttia edeltäviä fiiliksiä. Konsertin kuumeiseen odotukseen ja viimehetken jännitykseen – vaikka on vielä vuorokausi aikaa h-hetkeen – sekoittuu yhtäkkiä lievää hämmennystä; 11-vuotias poika havaitsee, että televisiossa näkyvät, porttien aukeamista odottelevat fanit ovat väärää sukupuolta. ”Siellähän on pelkkiä tyttöjä”, kuuluu hämmästynyt kommentti. Hämmästynyt siksi, että pojan oman paikallisen faniyhteisön muodostavat samanikäiset pojat, jotka innokkaasti kuuntelevat BSB:n musiikkia, osaavat kappaleiden sanat ulkoa ja keräilevät julisteita niin kuin asiaan kuuluu. Eikä tilannetta paranna sekään, että juontajat jo heti alkuun antavat ymmärtää, että BSB-fanius on tyttöjen juttu:

[Heta:] Miksu ja Olli ovat tänään juuri tällä hetkellä Hartwall Arenalla vähän kuulos-telemassa fanien tunteita, no minkälaista siellä oli ja kuulemma ensimmäiset siellä on ollu jo aamupäivästä lähtien jonottamassa. Näistä tämmösistä tunnelmist kuullaan vähän tuonnempana. Mutta pikkuvinkkinä öö nuorille pojille sikäli että jos noin niinku ei muuten Backstreet Boysista tykkää niin nyt kannattais kyllä ehdottomasti läheteä Hartwall Arenalle, siellä on ihan tolkuton määrä kirkuvia pikkutyttöjä että ei ku sinne vaan samaan paikkaan, niin eiköhän siitä jotain tule...

[Olli:] Kiioksia vain kaupunkistudioomme sinne Lasipalatsissa ja tervetuloa rakkaat *Jyrkin* katsojat tänne Hartwan A-Arenalle täällä Micaelaakin jo revitään ja täällä ei tarvitse sanoa ääneen kuin nimi Nick...

[Yleisön kirkumista.]

[Olli:] Just joo ei sanota mitään muuta. Kerrotaan Micaela mitä muuta meillä tänään on luvassa.

Niin kameran katseeseen valikoitunut kuva-aines kuin juontajien puhekin siis alleviivaavat BSB-faniuden sukupuolittunutta luonnetta; tytöt ovat faneja, pojat jotain muuta. Poikien paikaksi määrityy tässä juonnossa ennen kaikkea fanityttöjen seuraaminen. Koetamme lievittää ohjelmaa katsovan pojan ahdistusta bongaillemalla yleisömerestä poikia, mutta kamera sujahtaa toistuvasti poikien ohi pysähtyäkseen tyttöihin, joita myös haastatellaan:

[Micaela:] Koska sä oot tänne tullu ja mistä asti?

[Mira:] Öö Vantaalta, ja tulin siis puol yhen aikaan eilen. --

[Micaela:] Katsotaan kelloa, sä pääset sisälle noin kolmen tunnin kuluttua ja sitten keikka on vasta viiden tunnin kuluttua, miten sä aiot nyt jaksaa siihen asti?

[Mira:] Mä en tiä. Se on ihan pakko yrittää.

[Micaela:] Nii, olishan se vähän noloa ku sä oot tullu tänne nii aikasi, jos sä et näkis itte keikasta yhtään mitään.

[Mira:] Olis olis.

[Micaela:] Jos pistettäis tällanen niinkun mittari, miten suuri Backstreet Boys -fani sä oot, ni miten suuri sä oot?

[Mira:] No ihan alust asti ku alotti ja loppuu asti ja siitä vielä pidemmälle, emmä tiä miten. Emmä tiä miten sen voi sanoa sen tarkemmi.

[Micaela:] Todella suuri fani siis. Entäs sitte sellanen asia, näättenhä piti esiintyä ensimmäisen kerran jo huhtikuussa, miten pettyny sä olit ku siirtyi tänne asti tää... keikkapäivämäärä?

[Mira:] No olimmä pettyny sillon, mut nytko aattelee nii on se hyvä, et siirty, koska sillo ois ollu viel kylmempi tääl ja sillee muutenki sillee jäätyny tääl ihan kuoliaaks kummiski.

Kaikkiaan ohjelmassa haastatellaan BSB-faniuteen liittyen yhdeksää tyttöä ja yhtä poikaa, mikä jo sellaisenaan riittää kertomaan ohjelmaa seuraavalle nuorelle, että hän kuuluu kummalliseen vähemmistöön. Siirtyessään haastattelemaan yleisön seasta löytynyttä poikaa toimittajat alleviivaavat toimintansa merkitystä puheenvuoroissaan; Olli korostaa ”poikkeuksen” positiivisuutta mainitessaan, että ilostuu pojan löytämisestä, mutta loppua kohden sanailun sävy muuttuu:

[Micaela:] – – aina mielletään niinku Backstreet Boys niinku tällaseks poikabändiksi, jota kuuntelee sitten tytöt, mutta Olli on tehny miehen työn ja löytäny täältä pojan, joten ojennan tämän sinulle.

[Olli:] Kiitos, mähän oon siitä harvinainen tv-toimittaja, että vaik on tyttöjä näin paljon täällä, kerranki ilostun siitä, että löytää pojan. – – Oletko sä? Niinku ensinnäki mikäs sun nimi on ja mistä päin sä tuut?

[Niti:] Oo mä oon Keraavasta tullu ja mä oon Niti.

[Olli:] Oleks sä oikeasti Backstreet Boys -fani vai ootsä tullu jonku tytön kanssa?

[Niti:] Oo, mä olen tullu vaan tyttöjen kansa.

[Olli:] No ni nyt tulee sitte tiukka kysymys. Häiritseeks sua yhtään se, et esimerkiksi sun tyttöystäväs on varmaan tästäki bändistä löytäny ehkä jonku herttasemman kuin sinä itse ja puhuu siitä päivät pitkät?

[Niti:] Niin voi olla. Emma tia mitä mun pitää vastaa.

[Olli:] Ooksä yhtään mustasukkanen?

[Niti:] Mita sille? Ei yhtään [naurahtaa] niin.

[Olli:] No tossa ku sä sitte oot kuunnellu sun tyttökaverin mankasta tota Backstreet Boysia, ni onks se ruvennu itelle kolisee yhtää?

[Niti:] No ei yhtään. [Virnistää] Niin. No joo ihan kivaa kuunnella. Etä mitä siinä vikaa on kumminkin. Kiva on kyllä kuunnella.

[Olli:] Meijän pitää lähtee sitte nauttimaan meijän poikienki noista pojista, vai mitä?

[Niti: naurahtaa.]

Ainoa haastateltavaksi löytynyt poika ei siis ole varsinainen fani, eikä puhu äidinkielenään suomea, jonka lisäksi hän erottuu ulkonäöltäänkin keskivertosuomalaisesta (esimerkiksi siitä yhdestä pojasta, joka vaieten seisoo taustalla haastattelun aikana). Tämä kaikki alleviivaa BSB-faniuden feminisoitua ”Toiseutta”, ja rakentaa sekä yllä-

pitää normia, joka määrittelee ”todelliset miehet” ja pojat. Haastattelija asemoi haastateltavan jo kysymyksellään (”oleks sä oikeasti BSB-fani”), mikä epäsuorasti vihjaa siihen, että jos poika on eksynyt yleisön joukkoon, asiassa on jotain kummallista, normaalista poikkeavaa.

Tämä vaikutelma vahvistuu, kun haastattelija heittää kevyen kommentin ”Meidän pitää lähteä sinne nauttimaan meidän poikienki noista pojista, vai mitä?”, joka voidaan periaatteessa tulkita kahdella tapaa – joko ironisena viittauksena homoseksuaalisuuteen tai toteamuksena siitä, että pojatkin voivat kuunnella tällaista musiikkia ilman, että se paljastaa tai määrittää heidän seksuaalista orientaatiotaan. Haastateltava kuitaa heiton hämmennyneellä naurahuksella, mikä korostaa tulkintaa tilanteesta ”epänormaalina” – olla (heteroseksuaalinen) poika ja olla BSB-fani näyttäytyvät tässä yhteydessä toisensa poissulkevinä asioina. Haastattelija palauttaa kuitenkin katsojat turvallisen heteroseksuaalisen matriisin piiriin toteamalla, että ”sillä ei ollu sinne mitään suurempaa syvällistä merkitystä, mä en tarkottanu mitään semmost...”.

Ensimmäisen konserttipäivän lähetyksen lopussa Heta lukee palautepostia yleisöltä; joku on katsonut aiheelliseksi huomauttaa, että BSB kiinnostaa myös vanhempaa yleisöä, ei pelkästään tyttöjä. Ilmeisesti katsojat ovat siis reagoineet niin kuvamateriaaliin kuin puheeseenkin, jotka molemmat tuottavat diskurssia BSB-faniudesta vain ”nuorten tyttöjen juttuna” – marginaalissa ovat poikien lisäksi myös iäkkäämmät fanit.

Toista konserttipäivää raportoidessaan *Jyrki* pyrkiikin nostamaan nämä marginaaliin jääneet näkökulmat näkyvämmiin esiin. Kun haastateltavaksi ei muutoin saada poikia, Heta haastattelee Jamiä:

[Heta:] Mä voin haastatella sua välillä. Kato sikäli ku sinänsä mähän nyt oon naisihminen ja sähän nyt oot kuitenkin miehenä katsomassa Backstreet Boyseja, niin miltä se niinku oikeen näytti sun mielestä?

[Jami:] Oli mul aluks vähä orpo olo, mut pojat veti sen verran hyvän shown, että kyllä sitä oli ilo katsoa. Se oli oikeen hieno viihdyttävä meininki. Ja opin itse asiassa niiden kaikkien nimetki. Ootas ku mä muistelen: Nick, Kevin, Brian, aa AJ ja Howie. Ja mä tiedän milt ne näyttääki nykyään. Jotai uutta tuli opittuu sielläki keikalla, ku ne esitteli ittesä.

[Heta:] Erinomaista. Mut mul on kyllä vähän semmonen semmonen tutina, et nyt pitäs katsoa asian varjopuolta. Eliikkä eihän se aina näillä rokkareilla niin niin semmosta ruusuilla tanssimista o just sen takii ehkä kenties kun fanit seuraa koko ajan mukana ja kauheesti pitäs olla aina iloinen ja hyväntuulinen ja välillä silti pitäs levätätkkin. Olli kävi katsomassa tuolla hotelli Kämpin edessä, että miltä siellä näytti. Pojathan siellä olivat yötä.

Jami korostaa poikien ammattimaisuutta, mutta ennen kaikkea konsertin visuaalista toteutusta – sitä oli ”ilo katsoa”. Hän myös tekee eroa tyttöfaneihin kertoessaan oppineensa poikien nimet vasta paikan päällä, toisin kuin vannoutuneet fanit, joita edelli-

sen päivän ohjelmassa on haastateltu. Korostaessaan orpoa oloaan Jami rakentaa tilaa poikien kokemuksille, samoin kuin toisenlaiselle, BSB:n taitoa korostavalle diskursusille faniudesta.

Tämän jälkeen kuvamateriaalikin pyrkii laajentamaan faniuden käsitettä. Hotellin edessä notkuvien fanien seasta kamera poimii tällä kertaa myös muutaman äidin ja pojan (joskin kuvassa etualalla oleva poika luikkii heti kauemmaksi tyttöjen taakse piiloon, kun huomaa kamerat), ja Olli tiivistää tunnelmat seuraavasti:

[Olli:] – nyt ihan selvästi on liioteltua, eihän nyt mitään teinihysteriaa, nää on aika hiljaisia, varmaan väsyneitä eilisestä keikasta ja lataa voimia sitten toista keikkaa varten.

Ollin itserefleksiivistä tulkintaa tukevat myös haastatellun hotellinjohtajan kommentit; Leon Larkinin mukaan niin hotelliin majoittuneet kuin sen ulkopuolellakin seisokelevat suomalaisfanit ovat käyttäytyneet mallikelpoisesti. Mutta *Jyrkin* uutisissa siteeratut lehtiotsikot ja niiden kommentointi palauttavat diskurssin faniudesta sille tyyppillisiin stereotyyppioihin:

[Jami:] Sillä lailla. Ja miten Anna ja Heini pärjäsivät ni sehän selviää myöskin sitten huomiossa lähetyksessä. Ja sen verran vielä BSB:stä tietysti, että keikka oli erittäin hauska. Sillä eihän neljätoista tuhatta tyttöä voi olla väärässä. Ja mitattuna kirkumisen määrässä, niin eilinen Backstreet Boys -keikka oli loistava.

BSB-faniudelle rakentuikin mediassa ennen kaikkea heteroseksuaalinen normi (poika-artistejä ihailevat nuoret tytöt), josta kertoo omalla tavallaan myös poikien konsertin noteerannut *Lines*. Tätä vuonna 1999 lanseerattua, ”yläasteikäisille tytöille ja heidän ympäristölleen” suunnattua makasiiniohjelmaa juontavat nuoret tytöt, ja se koostuu selkeistä osista (Päiväunelma, Katugallup, Riinan keittiö, Haastattelu, Vaatekaappi, Tohtorissa, Idoli), joiden käsittelemien aiheiden toivotaan vetoavan nuoreen kohdeyleisöön. Voisi siis ajatella, että *Lines* jo ohjelmarakenteessaan uusintaa perinteistä ajatusta naisen paikasta populaarimusiikin kentällä – tytöt (naiset) ovat faneja, joille ohjelman kautta järjestyy tilaisuus tavata idolejaan (poikia/miehiä). *Lines* kuitenkin myös rikkoo tätä stereotyyppistä asetelmaa; tyttöjen idoleina esitellään myös naisartistejä.

BSB:n esittelyssäänkin *Lines* valitsee tuoreen näkökulman aiheeseen. Ohjelman alussa katsojat johdatellaan faniuteen poikien ajatusmaailman kautta; Paulin Päiväunelma esitetään musiikkivideona, jossa hän esiintyy rocktähten elämästä unelmoivana koulupoikana. Bändi laulaa tähteyden ”ihanuudesta”, tytöt kirkuvat ihailien lavan reunalla ja seuraavat bändin poikia kirjaimellisesti idoleidensa lahkeissa roikkuen. Tämän Paulin unelmissa rakentuvan stereotyyppisen fanimuotokuvan jälkeen Idoli-osassa esiintyvän nuoren Suvi Hakulisen valmistautuminen BSB:n tapaamiseen

näyttää neutraalin asialliselta, vaikka kamera Suvin huoneen seinältä valikoikin katseeseensa BSB -posterit ja viipyilee itseään ehostavan Suvin kasvoilla, ennen kuin hän alkaa kertoa odottavansa tapaamista hermostuneena ja jännittyneenä. Suvin nilkkoihin zoomaten kamera siirtyy Hartwall Arenan pihalle sisäänpääsyä odottelemaan, ja loppuhuipennuksena on BSB:n fanitapaaminen, johon Suvikin osallistuu. Suvin vastaukset haastattelijan esittämiin kysymyksiin (jotka on leikattu pois ohjelmasta) noudattelevat lehdistäkin tuttua kaavaa:

[Suvi:] Uuu, se oli hermostuttavaa se oli hirveen hermostuttavaa, mä olin todella jännittynyt, mut sit mä odotin sitä todella innolla, ja mä ajatteli et siit tulee kyl hauskaa koska mä tiesin että tää uus konsertti on jotain ihan uskomatonta. [Hälinää.]

[Suvi:] Me oltiin siellä siinä mm puol viiden aikaa, ja se oli ihan tarpeeks et me päästiin todella hyvälle paikoille, et me päästiin siinä, ei nyt ihan ensimmäisessä ryhmässä mikä sinne sisään pääsi. [Musiikkia.]

[Suvi:] Se oli iha uskomatonta mul oli koko aja vaan suu auki ku mun piti kattoo kaikkialle ja kaikkia ja koko ajan tapahtu, oli kaikkii räiskettä erikoisefektejä, et niinku uskomatonta et vihdoinki mä näin ne, et nyt se on niinku täällä ja nyt se on tapahtunu. Sitä on niin kauan odotettu että, mä olin ihan, huumaannuksissa. [Musiikkia.]

[Suvi:] Se on mun lempijäsen varmaan sen takia koska, no ensinnäkin se on vaa vuoden vanhempi kun minä, ja se on sellanen, mun mielest se o(n) aika herttanen sillee ja mä oon aina pitänyt pitkistä pojista. Sent, alko olemaa just siinä vaiheessa pitkä ku mä rupesin niistä pitämääj ja, se om muutenki niinku, mukavam poikamaine. Muut on, vähä liia aikuisia jo mulle, tai siis (sillä tavalla).

[Suvi:] Päiväunelmia? No yleensä mä vaan, ajattelen et no voi vitsi ois kiva jos tapais ja ehtis muutaman sanan jutella tai sitten mä ajattele et jos sais yhtäkkiä siltä vaikka sähköpostia tai jotain, mutta mä oon sen verran realistine, et mä en osaa niinku unelmoidakaan niin hurjasti, et mä yleensä vaa et jos pääsis sen kaa kahville edes. No mä en tiedä, se oli silloin, mä olin kahdeksannella luokalla ni, se oli varmaan just sitä aikaa tytön elämässä et niinku tahtois vähä romantiikkaa elämänsä, ni sit must oli kauheem mukava et mä pystyin kuunnella musiikkia ja sit se niinku täytti sen, tarpeen kai tavallaaj ja, ja ne on, niin herttasia poikia ja niillä on niin kivaa musiikkia, niin hyvä musiikkiha jää niinku ihan itseisarvoks. – No sitte seuraavan päivänä ku mä pääsin tapaamaan niitä, nin sit oli tietenki aivan toisenlainen vipinä että, siin oli aivan hermostunu ja sillee, että oi ei, et kohta ne näkee vielä lähempää ja vielä tarkemmin ja, kunnon valoissa, ja ehkä ne sanoo jotain, ja tai sitte ehkä ei ja ehkä ne hymyilee ja mä en voinu ajatella mitää muuta ku että nyt on, taas tää mun elämäni yks tilaisuus. [Taputuksia.] Mä ajattelin että mun pitää kysyy jotain, erikoista mitä muut ei kysy.

Suvin puheenvuoroissa korostuu se, että hänelle on annettu aikaa miettiä vastauksia ja muotoilla sanottavansa loppuun asti (*Jyrkissä* haastateltavat usein keskeytetään ohjelman nopean temmon vuoksi). Verrattaessa Suvin puhetta *Jyrkissä* haastateltujen nuorten puheeseen (repliikkien pituutta, määrää ja sen reflektointia sisältöä) mieleen hiipiikin ajatus siitä, että *Iines* tietoisesti tarjoilee erilaisia, valikoituja mielikuvia fanitudesta ja tulee näin itseironisesti ja lempeästi kommentoineeksi median roolia näi-

den mielikuvien muodostumisessa. Rakentaessaan kuvaa poikien fantasiaista ja tyttöjen faniudesta *Lines* tulee kuitenkin myös uusintaneeksi stereotyyppisiä, sukupuolittuneita käsityksiämme ”faniuden syvimmästä” olemuksesta. Ja *Jyrkin* lailla vastaa tytön äänellä kysymykseen ”miltä tuntuu päästä tapaamaan idoliaan”?

”All you people can’t you see, can’t you see, how your love’s affecting our reality?”

Konserttiin meno jännittää 11-vuotiastamme niin, ettei ruokakaan tahdo maistua. Hartwall Areenalle lähdetään hyvissä ajoin, ja paikan päällä pääsemmekin hieman konkreettisemmin osoittamaan sen, että myös poikia joukosta löytyy. On isiä ja äitejä, jotka ovat liikkeellä pojan tai poikien kanssa, ja kaveriporukassa liikkuvia poikia-kin sattuu silmään muutama muutoin varsin tyttövaltaisesta joukosta. Olemme ehkä vähemmistönä (poika sukupuolensa ja minä ikäni vuoksi), mutta emme siis ainoat laatuamme.

Kun pääsemme julisteen ja t-paidan ostettuamme istumapaikoillemme, alkaa poika taas mittailta yleisöä; tyttöjä, tyttöjä, silmän kantamattomiin tyttöjä. Ei sentään, muutama penkkirivi ylöspäin istuu viisi poikaa vierekkäin, ja muutama penkkirivi alaspäin istuu kolmen pojan porukka, ja hieman kauempana vielä muutama lisää. Lattialla liikkuvan yleisön joukossakin näkyy eri ikäisiä ”oikean sukupuolen” edustajia. Tässä vaiheessa poika ei tosin enää kauheasti jaksa miettiä yleisön sukupuolivoimaa. ”Eikö ne nyt jo aloita”, kuuluu useampaan otteeseen, ja sekä kädet että jalat käyvät hermostuneesti ennen kuin h-hetki koittaa. Hallin pimentyessä, ensi tahtien kajahtaessa ja poikien surfatessa lavalle ilman halki unohtaa 11-vuotiaamme silminnähdessä kaiken. Muutaman kerran kädet nousevat korville desibelimäärän ylittäessä sietokyvyn, mutta muutoin musiikki ja esitys imaisevat pojan täysin omaan maailmaansa. Haltioituneena hän seuraa BSB:n ammattitaitoista esiintymistä ja moniäänistä laulua. Jossain vaiheessa hän jopa vapautuu sen verran, että polkee rytmiä jaloiltaan ja laulaa mukana.

Vain kerran konsertin aikana lumous rikkoutuu; BSB:n pojat kyselevät kuinka moni tyttö on tullut paikalle äitinsä kanssa, ja yleisön seasta nousevien käsien määrä tipauttaa pojan hetkeksi tähän todellisuuteen. Piina pitkittyy, kun lavalle noukitaan yleisön seasta äitejä tyttäreineen ja pojat keskittävät esityksensä näille harvoille ja valituille. Tällä harkitulla eleellään BSB osallistuu itse poikabändin faniuden heteroseksuaalisen matriisin ja normin rakentamiseen, jättäen armotta tilanteen ulkopuolelle ne pienet (ja isot) pojat, jotka ovat paikalla konserttia seuraamassa. Äitien ja tyttärien poistuessa lavalta tilanne ”normalisoituu” pian, ja konsertin päätteeksi 11-vuotias nuoremme toteaa, että ”se oli mahtavaa”. Enää ei ole tietoaakaan siitä hämmennyksestä, joka valtasi pojan mielen *Jyrkin* uutisointia seuratessa ja vielä Areenallakin sisään-

pääsyä odotellessamme. Itse sen sijaan mietin, että halutessaan BSB olisi voinut huomioida myös ne kymmenet (sadat?) pojat, jotka posket hehkuen ja korvat punoittaen tulivat idoleitaan kuulemaan.

Raportoidessaan BSB:n konserttien tunnelmia *Jyrki* alleviivaa faniuden sukupuolittuneisuuden lisäksi tämän poikabändin läheistä suhdetta yleisöön; konsertista nauhoitetun kuvamateriaalin päällä kulkee teksti, jossa lukee ”keikoilla orkesteri ammentaa energiaa faneistaan” ja ”*Larger than life* on faneille omistettu”. Kommentit ovat peräisin poikien haastatteluista, ja niiden kierrättäminen vahvistaa mielikuvaa pojista artisteina, jotka todella välittävät faneistaan. Jos *Jyrkin* uutisointia tai BSB:n hahmottelemaa konsertin rakennetta on uskominen, niin kyse on ennen kaikkea työstä ja äideistä, mutta asia ei kuitenkaan ole aivan näin yksinkertainen.

Larger than life, yksi konsertin keskeisimmistä hiteistä ja fanien suosikkikappaleista, voidaan nähdä eleenä, jossa artikuloituu jotain olennaista faniudesta. Tämän kappaleen kautta BSB asettuu avoimeen dialogiin faniensa kanssa ja osallistuu näin faniuden diskursiiviseen tuottamiseen myös omalla tuotannollaan. Tällä dialogisella eleellään BSB myös kääntää päälaelleen yhden fanisuhteen keskeisistä elementeistä; bändin pojat ilmaisevat ihailuaan faneja kohtaan eikä päinvastoin. Dialogisuuden lisäksi kappale on yleisöä ajatellen tärkeä, sillä sen sanoituksessa rakentuu se kaivattu diskursiivinen tila, johon myös ”väärää sukupuolta” olevat fanit voivat asettautua. Vaikka bändin fanius muutoin rakentuu julkisuudessa varsin perinteisen kaavan mukaan, *Larger than life* jättää tilaa monenlaisille tulkinnoille – sanoituksessa käytetty monikon toisen persoonan puhuttelu (”all you people”) sisällyttää faneihin kaikki ihmiset ikään, sukupuoleen, etnisyyteen tai seksuaaliseen orientaatioon katsomatta. Tämän kappaleen sanoituksessa BSB tarjoaa pojille position johon voi asettua ilman, että tarvitsee tuntea olevansa jotenkin ulkopuolinen tai väärässä paikassa.

Missä ovat pienet – ja suuret – pojat?

Faniuden stereotyyppisiä representaatioita vasten ajatus poikabändiä ihailevasta pojasta tuntuu edelleen miltei mahdottomalta. Vaikka yksittäisten bändien hohto hiipuu, kuten BSB:n sitten aineistonkeruun, jatkuvat populaarimusiikkikulttuurin sukupuolittavat ja -puolittuneet käytänteet, esimerkiksi poikabändien (fanien) feminisointi. Tutkimani aineisto kertoo yksittäisen bändin ja sen fanien representoinnista tietyssä historiallisessa tilanteessa, mutta myös niistä käytänteistä ja tekstuaalisista keinoista, joilla arvottavaa fanidiskurssia yleensä rakennetaan ja ylläpidetään.

BSB:n Helsingin konsertin uutisointi toistaa, ylläpitää ja uusintaa valtajulkisuudessa esiintyvää stereotyyppistä ja sukupuolittunutta kuvaa poikabändin faniudesta. Lehtien sivuilla (teksteissä ja kuvissa) ja televisioruudussa (puheessa, tekstissä ja kuvissa) pääosaa näyttävät artistien ohella nuoret, idolejaan jännityksellä odottavat,

kirkuvat ja miltei pyörtyvät tytöt. Tyttöissäkkin erotellaan tosifanit ja fanit; kiihkeimmät ihailijat seuraavat idoleitaan kustannuksista piittaamatta ja sonnustautuvat konsertteihinkin asianmukaisin banderollein ja vaatein, sen sijaan tavallisemmille faneille riittää, että on päässyt idoleitaan kuuntelemaan liveinä.

BSB:n konserttia seuranneessa audiovisuaalisen ja printtimedian fanidiskursseissa pojat (eksplisiittisesti mainittuna tai nimettynä) joko loistavat poissaolollaan tai ovat marginaalissa, muutamina lauseina suuren tekstimassan seassa tai pikaisina välähdyksinä audiovisuaalisen materiaalin seassa. Konsertissakin pojat jäävät marginaaliin, sillä BSB mairittelee yleisjoukon kauniita naisia ja pyytää lavalle äitejä tyttäreineen.

Elämää suuremmille, stereotyyppistä kaavaa ja kulttuurisia odotuksia rikkoville faneille löytyy kuitenkin paikka mediadiskurssien halkeamissa ja ennen kaikkea konsertin keskeisen hitin *Larger than life* sanoituksessa. Se ei ehkä ole paljon, mutta se voi olla alku populaarimusiikkikulttuurin sukupuolittuneiden käytänteiden ja stereotyyppioita suosivien diskurssien julkiselle purkamiselle. Poikien – ja miesten – ei tarvitse valtajulkisuudessa tulla representoiduksi poikabändin fanina tasa-arvon nimissä. Pikemminkin kysymys on siitä, että poikafanien ohittaminen ylläpitää yksiulotteisia, sukupuolittuneita ja heteroseksuaaliseen normiin nojaavia käsityksiä poikabändien faniudesta. Tällaisen kaavamaisen julkisuus kuvan rikkominen ja uudelleenrakentaminen sekä -arvottaminen voisi siis alkaa siitä, että fanien moninaisuus ja erilaisuus tunnustetaan, tunnustetaan ja tuodaan julki.

Kiitän saamistani arvokkaista, ja artikkelin eteenpäin työstämistä auttaneista kommenteista Katri Siukolaa, Antti-Ville Kärjää sekä referoitu.

Viitteet

1 Suomen Akatemian rahoittama *Murrostuva suomalainen mediakulttuuri: tekijän, tekstin ja nuoren kohtaamisia* -projekti (1999–2002) kartoitti entistäkin nopeammin muuttuvaa mediamaisemaa erityisesti nuorten näkökulmasta. Tarkastelemme sitä, miten ja missä määrin uudet ja vanhat mediat, niiden sisältämät mediatekstit ja tekstien tuottamisen ja käyttämisen tavat muuttuvat ja rajoittuvat nuoren arjessa. Aluksi halusimme saada mahdollisimman kattavan kuvan nuorten mediaomistuksesta, mediakäytöistä ja -preferensseistä. Tätä tarkoitusta varten toteutimme vuoden 1999 lopussa survey-tutkimuksen seitsemässä keski-suomalaisessa kunnassa. Kvantitatiivisen tutkimuksen tulokset olemme raportoineet teoksessa Luukka *et al.* (2001). Projektimme

toinen osa koostui tutkijoiden kvalitatiivisista hankkeista, jotka keskittyivät johonkin tarkemmin rajattuun mediatuotteeseen ja sen käyttöön ja merkitykseen nuorten elämässä. Tutkimusaineistoina käytimme niin mediatekstejä kuin nuorten – ja joissain tapauksissa myös tekijöiden – haastatteluja. Kvalitatiiviset osatutkimuksemme liittyivät (pääasiassa) kolmentyyppisiin media-aineistoihin: uutis- ja ajankohtaismediaan, audiovisuaalisiin ”makupaloihin” ja ns. kulttituotteisiin. Osa kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksista on raportoitu teoksessa Modinos & Suoninen (2003). Myös tässä artikkelissa hyödynnän projektiamme varten keräämääni kvalitatiivista aineistoa.

Lähteet

TUTKIMUSKIRJALLISUUS

- Adorno, Theodor (1998) ”On popular music.” *On record. Rock, pop and the written word.* Eds. Simon Frith ja Andrew Goodwin. London: Routledge. Ss. 301–314.
- Bayton, Mavis (1997) ”Women and the electric guitar.” *Sexing the groove. Popular music and gender.* Ed. Sheila Whiteley. London: Routledge. Ss. 37–49.
- Coates, Norma J. (2002) *It’s a Man’s, Man’s World: Television and the Masculinization of Rock Discourse and Culture.* A dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy, Communications Arts, University of Wisconsin-Madison, April 1, 2002. Julkaisematon väitöskirja.
- Cohen, Sara (1997) ”Men making a scene. Rock music and the production of gender.” *Sexing the groove. Popular music and gender.* Ed. Sheila Whiteley. London: Routledge. Ss. 17–36.
- Fiske, John (1992) ”The cultural economy of fandom.” *The Adoring audience. Fan Culture and Popular Media.* Ed. Lisa A. Lewis. London: Routledge. Ss. 30–49.
- Frith, Simon (1988) *Rockin potku. Nuorisokulttuuri ja musiikkiteollisuus.* Tampere: Vastapaino.
- Grossberg, Lawrence (1995) *Mielihyvän kytkennät. Risteilyjä populaarikulttuurissa.* Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi, Irma (2003) ”Star Trek -ilmiö fanitutkimuksen valossa”. *Kulttuurikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä.* Toim. Urpo Kovala & Tuija Saresma. Helsinki: SKS. Ss. 143–163.
- Jenkins, Henry (1992) *Textual Poachers. Television Fans and Participatory Culture.* New York: Routledge.
- Jensen, Joli (1992) ”Fandom as Pathology. The Consequences of Characterization.” *The Adoring audience. Fan Culture and Popular Media.* Ed. Lisa A. Lewis. London: Routledge. Ss. 9–29.
- Knuutila, Jarna (1994) ”Tyttöbändi vai bändi – Muuttaako tyttöjen rockinsoittoharrastus sukupuolten järjestystä?” *Naistutkimus – Kvinnoforskning* 7(2), ss. 25–40.
- Lewis, Lisa A. (1992; ed.) *The Adoring audience. Fan Culture and Popular Media.* London: Routledge.
- Luukka, Minna-Riitta (2001) ”Lukemisen maailma”. Luukka et al.: *Mediat nuorten arjessa. 13-19 -vuotiaiden nuorten mediakäytöt vuosituuhannen vaihteessa.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Ss. 119–145.
- Luukka, Minna-Riitta et al. (2001) *Mediat nuorten arjessa. 13-19 -vuotiaiden nuorten mediakäytöt vuosituuhannen vaihteessa.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- Lähteenmaa, Jaana (1989) ”Rockin miehisuus – nousua ja laskua.” *Rockin seksuaalisuus.* Toim. Jaana Lähteenmaa. Helsinki: Gaudeamus. Ss. 21–44.
- Lähteenmaa, Jaana (1992) ”Miten käy tyteiltä rock’n roll?” *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa.* Toim. Sari Näre & Jaana Lähteenmaa. Helsinki: SKS. Ss. 210–222.
- Modinos, Tuija (2003) ”Musiikkivideo murroksen merkinä.” *Merkillinen media. Tekstit nuorten arjessa.* Toim. Tuija Modinos & Annikka Suoninen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Ss. 124–149.
- Modinos, Tuija & Suoninen, Annikka (2003; toim.) *Merkillinen media. Tekstit nuorten arjessa.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- Negus, Keith (1996) *Popular music in theory. An introduction*. Oxford: Polity Press.
- Nikunen, Kaarina (2003) ”Soturiprinsessan matkassa. Televisiosarja Xena ja faniuden merkitykset.” *Kulttuurikirja. Tutkimuksia nykyajan kultti-ilmiöistä*. Toim. Urpo Kovala & Tuija Saresma. Helsinki, SKS. Ss. 112–140.

LEHTIARTIKKELIT

- Aamulehti* 2.8.99–6.8.99
Helsingin Sanomat 2.8.99–6.8.99, 17.6.2003
Iltalehti 2.8.99–6.8.99
Iltasanomat 2.8.99–6.8.99
Keskisuomalainen 2.8.99–6.8.99, 17.6.2003
Savon Sanomat 2.8.99–6.8.99
Suosikki 9/99

TELEVISIO-OHJELMAT

- Jyrki* 2.8.99, 3.8.99, 4.8.99, 9.8.99
Iines 10.8.99